

Dietoterapie

Úvod

Dietoterapie neboli **léčba dietou** je významnou součástí léčby. Historicky byla léčba dietou dokonce jedním z nejvýznamnějších léčebných postupů. Zejména v dobách, kdy byla medicína jen spekulativní a empirickou vědou, byla dietní léčba součástí každého terapeutického doporučení. Část efektu takové léčby byla jistě typickým placebo efektem. Farmakoterapie minulosti však měla také principy často velmi pochybné. Právě dietní postupy a úsilí o změnu životního stylu byly pravděpodobně v historii medicíny nejvíce efektivní v léčbě i prevenci většiny nemocí.

Dnes je postavení dietologie jiné. Nemoci léčíme mnoha moderními léčebnými postupy, především farmakoterapií či chirurgicky. **Význam diety** v léčbě a prevenci nemocí se postupně mění. Onemocnění je tak možno z tohoto hlediska **rozdělit na 3 skupiny**:

1. nemoci, kde má dieta stále zásadní význam a onemocnění bez dietní edukace léčit nelze;
2. nemoci, kde dieta je stále v léčbě důležitá, ale jejího významu ubývá;
3. nemoci, kde dietní léčba svůj význam ztratila a je snad jen doplňková.

ad 1.

Do první skupiny, kde bez diety nemoc prakticky léčit nelze, patří např. léčba obezity, cukrovky, podvýživy, nemocí pankreatu, celiakie, fenylketonurie, potravinových alergií, laktázové insuficience, střevních zánětů idiopatických i infekčních, pooperačních stavů po výkonech na trávicím traktu. Samostatnou oblastí je pak enterální výživa, jejíž význam výrazně stoupá a omezuje v nemocnicích léčbu parenterální. Tato a další problematika klinické výživy prováděné sondou či parenterálně stojí částečně již mimo klasickou dietologii.

Do skupiny dietních postupů, které jsou pro medicínu zásadní, patří stále i preventivní dietní postupy bránící vzniku aterosklerózy a eliminace nádorů vyvolávajících vlivů v dietě. Významná jsou i dietní opatření doporučovaná těhotným a při výživě dětí.

ad 2.

Do skupiny onemocnění, kde význam diety významně poklesl, patří však stále mezi léčebná opatření, spadá např. léčba dny, hypertenze, dyslipoproteinemií, otoků, nedostatku železa a vápníku, dieta u ledvinných onemocnění, dieta u onemocnění žaludku, žlučníku i jater a léčba avitaminóz. U těchto skupin nemocí umíme často zasáhnout efektivněji jinou léčbou. Lze podávat účinnou farmakoterapii, resp. suplementaci chybějících faktorů v lékové formě.

ad 3.

Dietologie ztratila význam v léčbě neurologických onemocnění, např. u epilepsie, neexistují dostatečné důkazy o jejím efektu o pokročilých stadiích maligních onemocnění a ztratila na významu dietní opatření u autoimunitních onemocnění. Velmi sporná jsou dietní opatření u onemocnění kloubních a pohybových.

Dietní systém

Život je dlouhý a pobyt v nemocnici většinou krátký. Dietní systémy nemocnic mají tedy význam zejména výchovný. Nemocný se naučí se svou nemocí žít. Význam ambulantní edukace a diskuse nad konkrétním jídelníčkem nemocného s nutričním terapeutem v diabetologické, obezitologické, gastroenterologické poradně či u praktického lékaře má větší smysl. Dietní systém nemocnic je však i součástí léčby řady nemocí zejména v období kolem operace. Systém se v minulosti mnohokrát měnil s rozvojem poznatků o výživě. Dietní systém dnes není závazný a je používán pouze jako doporučení. Dietní léčba v nemocnicích se týká nejen diet, ale i výživy do sondy, parenterální výživy infuzní i tzv. sipping (popíjení) nutričních přípravků.

Nemocnice musí zajistit nejen technologickou přípravu diety, ale i její distribuci a odborný kontakt s nemocným. I v rámci diet by měl být nemocnému po konzultaci s nutričním terapeutem (dříve dietní sestrou) umožněn výběr jídel.

Značení diet je dnes obvykle následující

- **Dieta NPO (N) - Nic Per Os (Nic)** - Nemocný bude o hladu
- **Dieta OS - čajová** - čaj neslazený nebo slazený; u nemocných s nemožností příjmu per os.
- **Dieta 2 - šetřící**; u nemocných s poruchami trávicího traktu, u nemocných ve stresových a zátěžových stavech, např. při akutním cévním onemocnění.
- **Dieta 3 - základní, racionální strava**; u dospělých pacientů a starších dětí, kteří nevyžadují dietní omezení.
- **Dieta 4S - s vyloučením volného tuku**; u nemocných s akutním zánětem slinivky břišní a záněty žlučníku v

Nutriční pyramida

období převodu na příjem ústy.

- **Dieta 4 - s omezením tuku;** u chronických onemocnění jater, slinivky a žlučníku, obvykle po převodu z přísnější 4S.
- **Dieta 5 - bezezbytková** - při onemocnění dolní části GIT
- **Dieta 6 - nízkobílkovinná;** u nemocných s chronickým selháváním ledvin.
- **Dieta 8 - redukční;** u nemocných s obezitou nevyžadujících šetrící úpravu diety, u nemocných s hyperlipoproteinemií, u obézních diabetiků 1. a 2. typu, obvykle obsahuje stále přes 5 000kJ na den a je tedy poměrně málo přísná.
- **Dieta 9 - diabetická;** u nemocných s DM 1. typu a u diabetiků 2. typu bez potřeby redukovat.
- **Dieta 9S - diabetická šetrící;** diabetická varianta šetrící diety.
- **Dieta 10 - neslaná;** obvykle již není součástí dietního systému, neboť všechny diety se primárně připravují bez příměsí soli a dle potřeby se dosolují.
- **Dieta 11 - výživná;** u nemocných s vyšší energetickou potřebou a snahou o vzestup hmotnosti.
- **Dieta 12 - batolecí;** u dětí od 1,5–3 let věku.
- **Dieta 13 - dětská;** u dětí od 3–15 let.
- **Dieta BLP - bezlepková;** u nemocných, kteří trpí nesnášenlivostí lepku (celiakie).
- **Dieta dialyzační s nízkým obsahem fosforu;** u nemocných léčených hemodialýzou, peritoneální dialýzou.

Obvykle dnes existují i vegetariánské varianty diet.

Odkazy

Související články

- Diabetická dieta • Diabetické potraviny
- Antisklerotická dieta • Dieta při dyslipidemii • Dieta při obezitě
- Dieta při onemocnění střev • Dieta při onemocnění jícnu a žaludku • Dieta při onemocnění žlučníku a slinivky • Dieta při jaterním onemocnění
- Dieta při hypotenzi a hypertenzi
- Dieta a imunita
- Diety v gynekologii a porodnictví • Diety v nefrologii • Diety v onkologii • Diety v neurologii • Diety v psychiatrii
- Dieta při osteoporóze • Dieta při kloubním onemocnění
- Dieta při otocích
- Podvýživa (1. LF UK, NT) • Vegetariánství (1. LF UK, NT)
- Vitaminy v dietě • Prvky v dietě
- Zuby a dieta
- Intolerance jídla
- Vědecké a politické problémy v dietologii

Zdroj

- SVAČINA, Štěpán. *Dietologie a klinická výživa* [online]. [cit. 2012-03-10]. <<https://el.lf1.cuni.cz/p66466615/>>.